

Abraham Lincoln

Ivankiv, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:793322>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Sveučilišni prijediplomski dvopredmetni studij povijesti i sociologije

Luka Ivankiv

Abraham Lincoln - od čovjeka s margine do predsjednika SAD-a

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Igor Josipović

Sumentor: dr. sc. Luka Pejić

Osijek, 2023.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za povijest

Sveučilišni prijediplomski dvopredmetni studij povijesti i sociologije

Luka Ivankiv

Abraham Lincoln - od čovjeka s margine do predsjednika SAD-a

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje povijesti,
znanstvena grana hrvatske i svjetske moderne i suvremene povijesti

Mentor: doc. dr. sc. Igor Josipović

Sumentor: dr. sc. Luka Pejić

Osijek, 2023.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 17.5.2023.

0303090091
Luka Ivančić

ime i prezime studenta, JMBAG

SAŽETAK:

Iako je prošlo mnogo godina od vremena kada je živio Abraham Lincoln, njegovo je ime i dan danas široko zastupljeno u popularnoj kulturi kao i u historiografiji. Ovaj završni rad govori o životu šesnaestog američkog predsjednika (1861. - 1865.) Abrahama Lincolna. Predsjednik Lincoln bio je toliko voljen da su ga u narodu od milja zvali „Abe“. Međutim, bilo je i onih kojima nije bio toliko drag (npr. simpatizeri Konfederacije), smatrali su ga ozbiljnim političkim protivnikom. Gotovo pa se nitko ne može pohvaliti time da se iz trošne kolibe i siromašne obitelji uspio uzdignuti do Bijele kuće i titule američkog predsjednika. Rad obuhvaća privatni život i javno djelovanje Abrahama Lincolna. Uz to, analizira i odnose u američkom društvu sredinom 19. stoljeća, a bavi se i problematikom ropstva te abolicionističkog pokreta. Rad sadrži sedam poglavlja te uvod i zaključak. Prvo poglavlje sadrži kratke crtice njegova odrastanja, a potom će biti nešto više o njegovoj pravnoj karijeri i karijeri u oružanim postrojbama, emancipaciji robova i političkom djelovanju u vrijeme Američkog građanskog rata te najposlije njegova smrt.

Ključne riječi: Abraham Lincoln, građanski rat, robovlasništvo, SAD.

SADRŽAJ

1. UVOD	6
2. CRTICE IZ RANOGA ŽIVOTA ABRAHAMA LINCOLNA	7
3. KAPETAN ORUŽANIH POSTROJBI.....	10
4. ZAKONODAVAC I PRAVNIK.....	12
5. LINCOLN-DOUGLAS DEBATE	14
6. RATNE GODINE.....	17
7. EMANCIPACIJA ROBOVA	21
8. LINCOLNOVA SMRT	24
9. ZAKLJUČAK.....	26
10. GRAFIČKI PRILOZI.....	28
11. LITERATURA	31

1. UVOD

U ovom je završnom radu naglasak stavljen na najvažnije činjenice vezane uz život i političko djelovanje Abrahama Lincolna (1809. – 1865.). Navedena je struktura odabrana jer bi ostale teme poput iscrpne obrade Američkog građanskog rata, same srži robovlasništva, odnosa Lincolna s istaknutim ljudima tog doba (posebice s generalom Georgeom B. McClellanom), borbe s Indijancima i slično, iako vezane za Abrahama Lincolna, suviše zasitile sadržaj ovoga završnog rada. Stoga će u radu biti jasno iznesene odrednice Lincolnova ranoga života, njegova osobnost i stavovi, poslovna i politička karijera, borbe za visoke državne položaje, njegove debate s vodećim Republikancem iz Illinoisa - Stephenom Douglasom (1858. godine), emancipacija robova te u konačnici njegova nesretna smrt. Dakle, poglavlja za ovaj završni rad pomno su odabrana. Jedan od ciljeva rada odnosi se na analizu ranoga života Abrahama Lincolna. Shodno tome, prvo istraživačko pitanje glasi: Koje su pojave i okolnosti tijekom Lincolnove mladosti izvršile najveći utjecaj na oblikovanje njegovog karaktera? Rad problematizira i Lincolnov odnos prema ropstvu i abolicionističkom pokretu. Kakve je stavove Lincoln zastupao o ovim pitanjima? Je li doista bio gorljivi zagovornik ukidanja robovlasništva (kao što je to danas uvriježeno mišljenje) ili je sve to bilo samo dio političkog igrokaza?

O Abrahamu Lincolnu i američkoj povijesti 19. stoljeća napisane su brojne knjige i znanstveni članci pa je zato bilo lako izabrati odgovarajuće jedinice. Iako je literature na hrvatskom jeziku manjkalo ili nije bilo odgovarajućeg sadržaja koji bi se mogao uklopiti u poglavlja, ipak se uspjela pronaći pokoja. Stoga, u ovome radu prevladava literatura američke historiografije. Također, osobno smatram pošto je riječ o temi iz američke povijesti da je prikladnija literatura američke historiografije jer imaju dostupnost većem broju informacija te vjerujem da su one bolje provjerene, ali nikako ne treba podcijeniti ostale... Gotovo pa sve jedinice literature jednako su pomogle u oblikovanju seminarskog rada o Abrahamu Lincolnu, ali ipak bih kao najveću pomoć istaknuo *Great American Presidents: Abraham Lincoln* autorice Louise Chipley Slavicek. Uz to, korišteni su i podaci koji se nalaze na internetskoj stranici Encyclopædia Britannica jer pobliže opisuju svaki događaj koji nije opisan u literaturi ili je pak samo bolje objašnjeno. Konačno, u radu pretežno prevladavaju monografije te nekoliko natuknica iz već navedene enciklopedije, a uz to obrađen je i jedan stručni članak. Rad je kronološki strukturiran te počinje s djetinjstvom Abrahama Lincolna, a završava s njegovom smrću 1865. godine.

2. CRTICE IZ RANOGA ŽIVOTA ABRAHAMA LINCOLNA

Abraham Lincoln rodio se 12. veljače 1809. u nagrubo izgrađenoj jednosobnoj brvnari pored rijeke Nolin u saveznoj državi Kentucky.¹ Dobio je ime po djedu s očeve strane kojega su ubili Indijanci kada je nastanjivao farmu u spomenutoj državi.² Abrahamov otac Thomas, bavio se farmerskim i stolarskim poslovima. Autorica Slavicek, prema Lincolnovim razmišljanjima, navodi kako otac nije imao naobrazbu stoga je bio prisiljen odmalena probijati se kroz život. O Lincolnovoj majci Nancy ne zna se mnogo, već da je rođena u skromnoj obitelji (savezna država Virginia) te da poput supruga, nije bila školovana.³

Obitelj Lincoln 1811. napušta svoju neplodnu farmu pored rijeke Nolin zbog boljeg imanja koje se nalazilo uz ne tako daleku rijeku Knob. Nakon pet ljeta, kada je Abraham napunio 7 godina, obitelj je nanovo uzela skromnu prtljagu te se zaputila preko rijeke Ohio do rijeke Little Pigeon u južnoj Indiani gdje su živjeli jedno vrijeme⁴, a zatim sele u Illinois.⁵ Sve dok Abrahamov otac nije uspio sagraditi brvnaru, Lincolnovi su obitavali u takozvanom poluotvorenom taboru – jednostavno izgrađenom utočištu koje nije imalo pod pri čemu je jedna strana bila otvorena za vatru. Surovo je bilo živjeti na međi savezne države Indiane pa su svi iz obitelji (uključujući djecu) bili primorani na radišnost. Zemlja koju su nastanili, sadržavala je veliku šumu, a Lincoln koji je bio visok i izrazito jak, usavršio je baratanje sjekirom s ciljem čišćenja šumovitih predjela. Cijepao je drvene tračnice kako bi izgradio ogradu te trupce zbog loženja vatre. Pomagao je isto u sadnji, plijevljenju korova i žetvi usjeva, skrbi oko stoke te opskrbe vodom za kućanstvo. Uzevši u obzir sav farmerski posao koji je morao odraditi, Lincolnu je u konačnici nedostajalo vremena za obrazovanje. Ponekad, otac bi dopustio Lincolnu odmor. Tada je mogao polaziti tamošnje škole koje su se zvale „škole brbljanja“ („blab schools“)^{6 7} zbog toga što se

¹ Louise Chipley Slavicek, *Great American Presidents: Abraham Lincoln* (Philadelphia: Chelsea House Publications, 2004), 16.

² Brian Lamb i Susan Swain, *Abraham Lincoln: Great American Historians on Our Sixteenth President* (New York: Public Affairs, 2008), 3.

³ Slavicek, *Great American Presidents*, 16.

⁴ Isto, 17-18.

⁵ Ivo Goldstein, ur. *Povijest, 14. knjiga, Industrijalizacija i nacionalne revolucije (1848.-1871.)* (Zagreb: Jutarnji list, 2008), 605.

⁶ Slavicek, *Great American Presidents*, 18-20.

⁷ „škole brbljanja“ („blab schools“/„vocal schools“/„ABC schools“) bile su škole za djecu u zabačenim dijelovima Sjeverne Amerike. Učenici su recitali (brbljali) gradivo kao oblik podučavanja. Učenici nisu imali ni papir ni knjige. Recitalo se dok se nešto ne nauči napamet. U takvim školama, da bi se netko mogao zaposliti kao učitelj, samo je morao biti samo pismen. Škole su bile poprilično loše, najčešće je to bila jednosobna brvnara sa zemljanom podlogom. Wikipedia (2023): Vocal school, https://en.wikipedia.org/wiki/Vocal_school (13. 7. 2023.)

istovremeno naglas recitalo gradivo. Škole su bile vrlo malene i imale su samo jednu prostoriju. Ipak, Abraham je naučio čitati i pisati zahvaljujući učiteljima koji su dolazili iz dalekih mjesta, a često su i sami bili jedva pismeni. Imajući na umu načine školovanja, njegovo formalno obrazovanje, ipak je doseglo određenu razinu. Bez obzira na manjkavosti u formalnoj naobrazbi, Abraham je žudio za učenjem te je bio izrazito inteligentan⁸ uz zapanjujuću vještinu procjene ljudskog karaktera i stvari.⁹ Slavicek navodi prema izjavama bivših Lincolnovih školskih kolega: „Bio je uvijek na čelu svog razreda. Obrazovan momak među nama nepismenim ljudima”.¹⁰

Smrt majke Nancy 1818., teško je pogodila Abrahama. Ona je naime preminula od posljedica mliječne bolesti¹¹ (prouzročila smrt tisuće američkih pionira Srednjeg zapada početkom devetnaestog stoljeća)¹² za koju se vjerovalo da je u uskoj vezi s mlijekom krave. Sljedeće godine, Lincolnov je otac otputovao u Kentucky s ciljem pronalaska druge žene, to jest majke za njegovu djecu. Nova supruga bila je Sarah Johnston. Ona je nakon smrti supruga ostala sama, imala je tri malena djeteta. Uz veliku empatiju i nježnost, Sarah je voljela Abrahama poput rođenog sina. Njegova mu je pomajka bila najdraža prijateljica.¹³ Podupirala je njegove žudnje za učenjem dok Abrahamov otac nije bio velika podrška.¹⁴ Abraham je svoju maćehu vrlo dobro prihvatio, štoviše zvao ju je „majka anđeo“ što govori o razini njegove ljubavi prema njoj. Godine 1830., Lincolnovi su drugi put selili. Odredišno mjesto bila je savezna država Illinois. Vozač volovskih zaprežnih kola bio je nitko drugi već Abraham. Naselivši se u Illinoisu, bavio se raznim poslovima jer ga farmerski život nije interesirao.¹⁵ Skupa s ocem, sagradio je brvnaru te očistio zemlju za obradu. Međutim, Abraham se prije svega htio osamostaliti te prilagoditi obliku življenja kakav je bio u New Orleansu.¹⁶ Dok je radio na teglenici, krstario je Mississippijem do Louisiane. Vrativši se u Illinois, boravio je u New Salemu, selu s dvadesetak porodica pored rijeke Sangamon. Ondje je sporadično radio po skladištima, u pošti kao

⁸ Slavicek, *Great American Presidents*, 18-20.

⁹ Goldstein, *Povijest, 14. knjiga*, 605.

¹⁰ Slavicek, *Great American Presidents*, 20.

¹¹ Isto, 20.

¹² „white snakeroot“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 20. VI. 2023., <https://www.britannica.com/plant/white-snakeroot>

¹³ Slavicek, *Great American Presidents*, 20.

¹⁴ Isto, str. 21.

¹⁵ „Abraham Lincoln“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 15. V. 2023., <https://www.britannica.com/biography/Abraham-Lincoln>

¹⁶ Anne Welsbacher, *Abraham Lincoln (United States Presidents)* (Minnesota: Abdo Publishing Company, 2001), 10.

upravitelj, a isto kao i geometar. Godine 1832., izbija Rat Crnog Jastreba. Lincoln se javlja za dobrovoljca te biva odabran za kapetana postrojbe.¹⁷

¹⁷ „Abraham Lincoln“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 15. V. 2023., <https://www.britannica.com/biography/Abraham-Lincoln>

3. KAPETAN ORUŽANIH POSTROJBI

Prije nego su održani predsjednički izbori 1832., u Illinoisu je započeo Rat Crnog Jastreba nakon što je pleme Sauk i Fox Indijanaca povratilo svoj teritorij koji im je prijašnje bio oduzet.¹⁸ Nakon guvernerove inicijative ustroja oružanih postrojbi u travnju, Lincoln se istog trena javio da bude član postrojbe. Prema tradiciji, postrojba je odabrala časnike po želji, a zatim i kapetana. Za kapetana je jednoglasno odabran Lincoln. Lincoln se znao našaliti nakon rata na račun svog kratkog boravka u vojsci, rekavši da uopće nije vidio nijednog Indijanca u Ratu Crnog Jastreba, no zato je bilo podosta krvavih sukoba između njega i komaraca.¹⁹ U periodu od 3 mjeseca službe u oružanim postrojbama, iako nije bilo sukoba, Lincoln navodi kako nije uočio neprijateljski nastrojenog Indijanca.²⁰ Ipak, Lincoln je imao priliku vidjeti makar jednog Indijanca pri čemu je pokazao svoje sposobnosti koje i dolikuju jednome vođi, tj. kapetanu. Kako su prenosili svjedoci zbivanja, jednom prilikom stariji je Indijanac naletio kod Lincolna na područje kampa. Sa sobom je nosio formalni spis kojim garantira svoju dobrotu i egzaktnost. Lincolnovim kolegama, takav spis, to jest propusnica, bila je predmet zafrkancije. Oni su zaključili da je „divljak“ zapravo „prokleti špijun“ te je najbolja odluka strijeljanje Indijanca. Abrahamov je djed ubijen od strane Indijanaca kako je već rečeno, ali on nikada nije razvio mržnju prema Indijancima. Za njega je bilo suludo pucati u nevinu osobu na temelju toga što je ona imala „crvenu“ kožu, nije bilo valjanog razloga. Iako vrlo zadovoljan i sretan što je jednoglasno izabran za vođu svoje postrojbe, nepopustljivo je odbijao prigovore vojnika da se Indijanac ubije. Iako su govorili da je kukavica zbog toga, ostao je pri odluci da se život Indijanca poštedi. Kako bi iskazao dodatnu odlučnost, simbolično je Lincoln stao ispred zastrašenog Indijanca, rekavši vojnicima da će Indijanca usmrтитi jedino ako prije toga propucaju njega. U konačnici, vojnici su odustali od svoje namjere. Nesuglasica je uspješno završena, a sam Lincoln vješto je pokazao da bez obzira kakvu reakciju može izazvati njegova odluka, on će ostati ustrajan u svojoj namjeri. Nakon odlaska iz oružanih postrojbi (srpanj iste godine), manjkalo je vremena za uspješnu akciju u borbi za položaj u zakonodavstvu koji je htio dobiti prije ratovanja. Lincoln je doživio poraz od slavnijeg kandidata iz njegovog okruga. Unatoč tome, biva ohrabren činjenicom da je većina u New Salemu koja je imala pravo glasa (to su mogli samo punoljetni bijelci - muškarci), glasala za njega (za Lincolna).²¹ U konačnici,

¹⁸ William E. Gienapp, *Abraham Lincoln and Civil War America: A Biography* (USA: Oxford University Press, 2002), 17.

¹⁹ Slavicek, *Great American Presidents*, 26.

²⁰ E. Gienapp, *Abraham Lincoln and Civil War America*, 17.

²¹ Slavicek, *Great American Presidents*, 26-27.

Lincolnovom pobjedom na izborima 1834. (osvaja položaj u zakonodavnom tijelu Illinois), započinje njegova politička karijera.²²

²² Welsbacher, *Abraham Lincoln*, 12.

4. ZAKONODAVAC I PRAVNIK

U periodu 1836. - 1840., Lincoln služi još 3 mandata.²³ Za vrijeme Lincolnovog mandata, glavni grad savezne države Illinois prestaje biti Vandalia, a novi postaje Springfield. Također je predlagao unutarnja poboljšanja - da se izgrade željeznice, autoceste i kanali kako bi se unaprijedila prometna infrastruktura. Uz to, bio je zagovornik formiranja Banke Sjedinjenih Država.²⁴ U Springfieldu se brzo isprofilirao kao odvjetnik kojega su mnogi poštovali. Kako bi zaradio više novca, Lincoln je samostalno izučavao pravo te je u konačnici dobio licencu za bavljenjem pravom 1836. godine. Područja njegovog djelovanja bila su široka. Bio je zadužen za imovinske sporove pa do ubojstava. Zbog toga što se sud u Springfieldu sazivao par tjedana godišnje, Lincoln je obavljao takoreći terenske poslove. Bavio se lokalnim slučajevima po raznim okružnim sudovima. U drugome mjesecu 1837. godine, nakratko je skrenuo pažnju na robovlasništvo, izjavivši prvi puta javno da ga ne podržava. Nešto prije, u skupštini savezne države Illinois, donesena je odluka prema kojima se štiti pravo Južnjaka zajamčeno ustavom. Dopušteno im je držanje robova te osuda abolicionista. Abolicionistima se naime smatraju oni koji zahtijevaju brzu apsolutnu aboliciju ili ukinuće robovlasništva. Iako je Illinois slovio da je slobodna država, velik je broj ljudi imao žestoke stereotipe spram crnaca. Građane bijelce je ponajprije zabrinjavalo što će se dogoditi ukoliko se milijuni robova odjednom oslobodi. Uz Lincolnu, samo se još 6 zastupnika usprotivilo spomenutoj odluci. Lincoln, uključujući jednog predstavnika vigovaca, trećeg su ožujka dodatno prosvjedovali protiv odluke kojom je Južnjacima dopušteno držanje robova te progon abolicionista. Priznavši da ustav Illinoisu omogućuje postojanje robovlasništva, prilikom svog govora početkom ožujka 1837., Lincoln je ipak oštro kritizirao ropstvo rekavši da je ono „zasnovano nepravdom te lošom politikom“. U konačnici, zatražio je ukinuće ropstva za okrug Columbia. Iako je imao kontroverzne stavove u vezi robovlasništva, Lincoln je vjerovao u osvajanje petoga mandata 1842. godine²⁵ Ipak, Lincoln je odlučio kako neće ići po novi mandat. Bio je kritiziran zbog nepopustljive potpore programu unutarnjeg državnog poboljšanja jer isti program državu u konačnici dovodi do financijskog kolapsa. Stoga ga prilika kojom bi nanovo bio predvodnik opozicije u skupštini, nije posebno intrigirala. Vigovci su bili manjina, tako da su šanse za politički probitak bile iznimno niske. Ono što ga je privlačilo jest Kongres. Međutim, vigovci su držali vlast samo u Springfieldu, što znači da su brojni pojedinci konkurirali. Imajući na umu kako neće pobijediti

²³ Slavicek, *Great American Presidents*, 27.

²⁴ Welsbacher, *Abraham Lincoln*, 12.

²⁵ Slavicek, *Great American Presidents*, 28-29.

na izborima 1843. godine, konvenciji za odabir kandidata predložen je od strane Lincolna tzv. princip rotiranja čelnih kandidata.²⁶ Zbog tog principa koji je predložio, osvaja pobjedu te postaje zastupnik u Zastupničkom domu 1846. Na tom se položaju isprofilirao kao važan vigovac.²⁷

U međuvremenu, početkom jedanaestog mjeseca 1842. godine, tridesettrogodišnji Lincoln oženio se s Mary Todd. Školovano i otmjeno dijete bogatog trgovca iz Kentuckyja.²⁸ Imali su četiri sina, a sin Robert jedini je preminuo u dubokoj starosti (83). Preostali sinovi preminuli su mladi (4, 11, 18).²⁹ Uistinu je fascinantan Lincolnov proboj kroz život, a rezultat toga je prije svega njegov trud. „Tijekom jednog desetljeća Lincoln se preobrazio od dječaka sa zabačene farme i radnika koji je cijepao drva za podizanje ograda do uspješnog odvjetnika i zastupnika, supruga žene čija je obitelj pripadala eliti springfieldskog društva“, piše Slavicek.³⁰ Na izborima 1846., Lincoln odnosi pobjedu te postaje predstavnik Illinoisa za američki Kongres. Svoju porodicu potom seli u Washington.³¹ Nakon što je 1849. napustio Kongres, fokus mu postaje odvjetnička karijera, a 1854. zbog osude Kansas-Nebraska zakona^{32 33}(izglasao ga Kongres), Lincoln opet biva popularna figura javnosti.³⁴

²⁶ E. Gienapp, *Abraham Lincoln and Civil War America*, 37.

²⁷ Goldstein, *Povijest, 14. knjiga*, 606.

²⁸ Slavicek, *Great American Presidents*, 29.

²⁹ Lamb i Swain, *Abraham Lincoln*, 5.

³⁰ Slavicek, *Great American Presidents*, 29-31.

³¹ Bea Silverberg, *Abraham Lincoln: From Log Cabin to the White House* (Tucson (Arizona): Learning Page, 2003), 12.

³² Goldstein, *Povijest, 14. knjiga*, 606.

³³ Kansas-Nebraska zakon predložen je od strane senatora Illinoisa - Stephena Douglasa, a Kongres ga je prihvatio 1854. godine. Prema tom zakonu, poništen je prijašnji Missouri kompromis (1820.) kojim je zabranjeno robovlasništvo u Kansasu i Nebraski. Dakle, Kansas-Nebraska zakon omogućio je tim saveznicim državama pravo da same odlučuju o pitanju ropstva. John F. Grabowski, *Abraham Lincoln: Civil War President (Famous Figures of the Civil War Era)* (Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2001), 33-34.

³⁴ Goldstein, *Povijest, 14. knjiga*, 606.

5. LINCOLN-DOUGLAS DEBATE

U SAD-u je do 1860. godine odlučeno da mandat američkog predsjednika traje 4 godine, potom se raspisuju novi izbori.³⁵ Upravo izbor za predsjednika 1860. bio je događaj od velike važnosti za Amerikance. Ondašnja je američka visoka politika smatrala kako je najbolje mirno rješenje, točnije – treba se prikloniti Demokratskoj stranci. Dakle, priklonili bi se Stephenu Douglasu kojega su mnogi podupirali u Sjedinjenim Državama. On se zalagao za obnavljanje saveza Juga i Srednjeg Zapada.³⁶ Douglas kao glavni kandidat Demokrata, bio je jedini od njih koji je na Sjeveru imao dovoljnu podršku da ga se izabere. Međutim, Douglas je morao riješiti probleme s južnjacima koji su sumnjali u njegov politički program jer se bio protivio Lecomptonskom ustavu. Sumnje je morao otkloniti na takav način da ne bude previše projužnjački orijentiran jer bi zbog toga mogao izgubiti izbore.³⁷ Ustav iz Lecomptona bio je instrument sastavljen 1857. od strane južnjačkih zagovornika ropstva. Ustav je sadržavao odredbe koje su štatile ropstvo te prema kojima slobodni crnci nemaju prava. Ustavom su još više pojačane trzavice zbog kojih je prouzročen Američki građanski rat.³⁸ Drugi Douglasov problem bio je većih razmjera, njegov protivnik bio je najmoćniji Republikanac Illinoisa - cijenjeni springfieldski odvjetnik Lincoln.³⁹ Upravo zbog izbora za mjesto senatora 1858., koji su bili uvertira za predsjedničke izbore 1860., iste je godine došlo do 7 diskusija po cijelome Illinoisu između ta dva kandidata. Debate su trajale mjesecima, a poznate su kao Lincoln-Douglas debate.⁴⁰ Lincoln je tada još nastupao kao vigovac, a brojne debate bile su prvenstveno povezane s Kansas-Nebraska zakonom. Tom je prilikom Lincoln izrazio svoja osobna gledišta.⁴¹ Lincoln 1856. postaje član Republikanske stranke koja je utemeljena upravo radi Kansas-Nebraska zakona, a sprovodili su abolicionističku politiku.⁴² Stranka je prvenstveno zasnovana na ideji slobodnog seljaka na slobodnoj zemlji. Unatoč ideji koja nije bila toliko povezana s robovlasništvom, Republikanska se stranka ipak bavila pitanjima robovlasništva.⁴³ Međutim, Lincolnova bliskost abolicionistima nije bila velika, čak je govorio da su fanatici. Bio je stava

³⁵ David M. Potter, *Impending Crisis, The: America Before the Civil War, 1848-1861* (New York: Harper Torchbooks, 1976), 405.

³⁶ Goldstein, *Povijest, 14. knjiga*, 602.

³⁷ Charles Sellers, Henry May i Neil R. McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država* (Zagreb: Barbat, 1996), 171.

³⁸ „Lecompton Constitution“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 4. VII. 2023., <https://www.britannica.com/event/Lecompton-Constitution>.

³⁹ Sellers, May i McMillen: *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 171.

⁴⁰ Howard Cincotta, ur., *Američka povijest: kratki prikaz* (Beč: Informativna agencija SAD, 1998), 161.

⁴¹ Goldstein, *Povijest, 14. knjiga*, 608-609.

⁴² Welsbacher, *Abraham Lincoln*, 18.

⁴³ Eric Hobsbawm, *Doba kapitala (1848. - 1875.)* (Zagreb: Školska knjiga, 1989.), 113.

da pitanje robovlasništva na području Juga nije vrijedno rasprave. Smatrao je da Južnjaci moraju odlučiti hoće li ukinuti robovlasništvo ili nešto drugo uraditi na svoju inicijativu. Nije bio veliki simpatizer crnaca te se izjašnjavao kao freesoiler.⁴⁴ ⁴⁵ Lincoln je zamišljao kako je najpametnije crnce vratiti u Afriku, a područja Zapada dati slobodnom bijelom stanovništvu.⁴⁶ Iako su Demokrati i Jug Douglasa poimali čelnom osobom, za vrijeme debata su ga počeli smatrati izdajicom zbog spomenutog ustava iz Lecomptona što je išlo na ruku Abrahamu Lincolnu. Militantni su zagovornici ropstva vjerovali da Douglas koristi trikove kako bi promicao prikrivene težnje za ukidanjem robovlasništva. Stoga je njihov fokus mržnje prešao s crnih Republikanaca na Douglasa. Upravo zbog toga, njegova će donedavna potpora raditi na tome da bude poražen u nominaciji za novi mandat u Senatu, Na idućem zasjedanju u Kongresu, Douglas biva smijenjen s prestižnog položaja predsjednika Komiteta za teritorije.⁴⁷ Unatoč tome što je Douglas odnio pobjedu na izborima za mjesto senatora 1858. (malena nadmoć u glasovima)⁴⁸, Lincoln je iz debata izašao kao glavni Republikanac Srednjeg zapada. Sve je intenzivnije počeo zagovarati ideje vezane za slobodnu zemlju te radnu i ljudsku slobodu.⁴⁹

U konačnici, revizionisti, poput povjesničara Jamesa Garfielda Randalla koji je napisao studiju o Lincolnu u četiri sveska, su gajili simpatiju prema Douglasu. Vidjeli su ga kao osobu kojoj je cilj provoditi politički program koji se temelji na pristanku naroda kako bi spriječio regionalnu polarizaciju te potencijalnu državnu katastrofu koja se na kraju i dogodila. S druge strane, revizionisti su smatrali da je Lincolnova politika te uporno propagiranje „freesoila“, upravo pridonijelo takvoj polarizaciji što je bio jedan od razloga zbog čega je došlo do Američkog građanskog rata.⁵⁰ Lincoln je često bio svjesno neodređen kada bi izrekao pojedine tvrdnje. Takve tvrdnje nerijetko su smatrane rasističkim, međutim Lincolnu je bio cilj odvratanje ili neutraliziranje Douglasovog konstantnog pozivanja na superiornost bijele rase. Dakle, nije uvijek uistinu mislio rečeno ili je znao prešutjeti.⁵¹ Tako je primjerice u debatama rekao kako su svi ljudi jednaki te da nitko ne smije biti manje vrijedan, čitav narod Sjedinjenih Država treba se ujediniti jer svi su ljudi rođeni jednaki. S druge strane, nakon 2 mjeseca, u Charlestonu

⁴⁴ Goldstein, *Povijest, 14. knjiga*, 608-609.

⁴⁵ Freesoiler se odnosi na uglednu političku stranku Free-Soil prije Američkog građanskog rata, a bila je protiv ekspanzije robovlasništva na Zapad. „Free-Soil Party“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 28. IV. 2023., <https://www.britannica.com/topic/Free-Soil-Party>

⁴⁶ Goldstein, *Povijest, 14. knjiga*, 608-609.

⁴⁷ M. Potter, *Impending Crisis*, 328.

⁴⁸ Cincotta, *Američka povijest*, 161.

⁴⁹ Sellers, May i McMillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 171.

⁵⁰ George M. Fredrickson, *Big Enough to Be Inconsistent, Abraham Lincoln Confronts Slavery and Race* (London: Harvard University Press, 2008), 9.

⁵¹ Isto, str. 14.

(južni Illinois) Lincoln mijenja svoju retoriku te publici kazuje kako nikada nije bio naklonjen tome da se crnci i bijelci izjednače te da se od crnaca stvore glasači, niti da ih se zaposli u državnoj službi, tj. da imaju ista prava kao i bijelo stanovništvo. Dalje je u govoru čak izrekao da smatra bijelce superiornom rasom pošto je i sam bijelac.⁵² Ono što se iz debata može zaključiti jest to da je za Lincolna bilo iznimno teško politički spletkariti i kalkulirati, a da ne prekrši vlastita moralno-etička načela u izjavama i postupcima vezanim uz robovlasništvo. Često je žalio zbog nekih svojih izjava ili situacija kada je morao pregristi jezik jer je splet okolnosti tako nalagao (kao što je gore navedeno).

⁵² Howard Zinn, *Narodna povijest SAD-a* (Zagreb: biblioteka Ambrozija, 2012), 213.

6. RATNE GODINE

Lincoln, i dalje u nadi da će se izbjeći prolijevanje krvi, izjavio je na svojoj inauguraciji: „Nije u mojim, već je u vašim rukama, moj nezadovoljni narode, ozbiljan problem građanskog rata.“⁵³ Ipak, do rata je došlo 14. travnja 1861. paljbom Juga na Fort Sumter, mjesto federalnog garnizona.⁵⁴ Nakon tog događaja obje strane – i konfederalisti i unionisti okupljaju dragovoljce te povećavaju zalihu oružja i potrepština za rat. Na samome početku rata, vojska Konfederacije pobijedila je vojsku Unije kod Bull Runa (prva bitka), vojska Konfederacije tada je bila nadmoćnija. Lincoln je bio svjestan kako mora pronaći prave zapovjednike za vodstvo unionističke vojske. Vodstvom generala Georgea B. McClellana, unionisti su izvojevali poneke pobjede. Ipak, uspjehe je 1862. prekinuo general Konfederacije, Robert E. Lee.⁵⁵

U kolovozu 1861. Lincoln je potpisao prvi Zakon o zaplijeni (Confiscation Act). Taj zakon dopustio je vojsci Unije da odvede robove s prostora Juga koji su uključeni u ratne napore te da ih koristi za svoju vojsku. Lincoln je također predložio da robovi u pograničnim državama budu oslobođeni, a njihovim vlasnicima isplaćeno 400 dolara za svakog. Međutim, taj zakon nije zaživio, ali se zato počeo provoditi prvi porez na dohodak u američkoj povijesti.⁵⁶

Premda je unionistička vojska držala u šaci New Orleans te Mississippi (rijeka), nije se često pobjeđivalo. Pošto je Konfederacija nastavila svoje ofenzive Lincoln je dodatno počeo raditi na vojnoj strategiji. Premda je započela „tek“ druga godina ratovanja, u redovima obiju vojski već je bilo mnogo žrtava, kao i ranjenih ili nestalih. U to vrijeme (1862.), Lincolna i suprugu zadesila je velika tragedija. Od groznice je preminuo sin Willie. Lincoln je ipak donekle prežalio sina (koliko je to moguće) nakon susreta s brojnim porodicama koje su oplakivale svoje mrtve iz rata. Bitka kod Antietama u rujnu 1862. godine, bio je najkrvaviji konflikt građanskog rata. Vodeći republikanski senatori zahtijevali su od Lincolna da ukinuće robovlasništva mora biti prioritet. Vjerovali su kako je za pobjedu i kraj rata, nužno riješiti ono što je i prouzročilo rat, a to je robovlasništvo. Tako Lincoln uviđa kako uistinu kao predsjednik mora imati dovoljno autoriteta za proglas ukinuća robovlasništva u južnjačkim državama.⁵⁷

⁵³ Silverberg, *Abraham Lincoln*, 18-19.

⁵⁴ Jürgen Osterhammel, *The Transformation of the World, A Global History of the Nineteenth Century* (Princeton: Princeton University Press, 2014), 555.

⁵⁵ Silverberg, *Abraham Lincoln*, 18-19.

⁵⁶ Welsbacher, *Abraham Lincoln*, 20.

⁵⁷ Silverberg, *Abraham Lincoln*, 19-20.

Lincoln 22. rujna 1862. objavljuje pripremni proglas prema kojemu se sve robove s područja Konfederacije mora osloboditi u roku od sto dana. Lincoln je tako uspio ugoditi republikanskim senatorima. Međutim, Lincoln su ubrzo zahvatili novi problemi. U prosincu 1862. godine, Sioux Indijanci koje je država preselila iz njihove domovine Minnesote, počeli su napadati te ubijati bijelce koji su doseljavali na ta područja. Zbog toga preko 300 Siouxa biva osuđeno na smrt, no Lincoln je smatrao kako suđenje Siouxima nije bilo pošteno. Proučio je slučaj te došao do zaključka da je tek 38 Indijanaca odgovorno za zločin. Time je spasio život brojnim nevinim Indijancima. Također valja istaknuti Zakon o posjedu (Homestead Act), potpisan od strane Lincoln 1862. godine, prema kojemu je dano 65 hektara tla onima koji su bili sposobni obrađivati zemlju u periodu od 5 godina. Tako je omogućeno siromasima sa istoka da posjeduju zemljište na zapadu.⁵⁸ Konačno, 1. siječnja 1863. izdana je Proklamacija o emancipaciji, kojom su oslobođeni južnjački robovi. Oslobođeno crno stanovništvo prijavilo se u unionističku vojsku te je potkraj rata preko 180 000 nekadašnjih robova bilo u redovima vojske. U ljeto 1863. godine, Unija je izvojevala vojnu pobjedu kod Gettysburga.⁵⁹ Vrlo važna pobjeda bila je i bitka kod Vicksburga koja je pokazala odlučnost i sposobnost novog generala Ulyssesa S. Granta. Lincoln isprva nije vjerovao u Grantovu kompetentnost, ali nakon pobjede kod Vicksburga napisao je nesebično pismo: „Sada priznajem kako si ti imao pravo, dok sam ja pogriješio; Grant je moj čovjek i ja sam njegov u ostatku rata.”, prenosi Gienapp. Pobjeda unionističke vojske u bitkama kod Gettysburga i Vicksburga bila je goleme prijelomnica rata.⁶⁰

Nakon bitke kod Gettysburga, Lincoln je pripremio svjetski poznati govor na posvećenju (19. studenoga 1863.) Nacionalnog groblja u Gettysburgu (Pennsylvania). Program komemoracije započeo je središnjim govorom od 2 sata koji je držao Edward Everett, tada vrlo cijenjen govornik. Govor, koji je izrekao bez ijedne bilješke, bez je bio inspiriran elementima tradicionalnih starogrčkih oratorija, sastojao se od preko 13 000 riječi. Nakon takvog iscrpnog govora, slijedio je Lincolnov mnogo kraći (272 riječi) za koji bi se reklo kako će teško privući nečiju pažnju. Unatoč tome što je govor kratak i što je bio kritiziran od strane Lincolnove opozicije, često su ga hvalili te citirali, a nedugo zatim govor je uvršten u najbolje klasične izričaje svih vremena. Štoviše, dan poslije govora, Everett je osobno poslao pismo za Lincolnu:

⁵⁸ Welsbacher, *Abraham Lincoln*, 22.

⁵⁹ Silverberg, *Abraham Lincoln*, 20-21.

⁶⁰ E. Gienapp, *Abraham Lincoln and Civil War America*, 140.

„Da si barem mogu laskati da sam se uspješno približio osnovnoj ideji događaja u 2 sata što si ti uspio u svojem dvominutnom govoru.“⁶¹

U govoru je Lincoln prezentirao svoja poimanja rata. Smatrao je da se prvenstveno borilo kako bi se očuvala nacija nastala 1776. godine. Za njega je rat bio zapravo dobar eksperiment koji će pokazati može li opstati vlada kojoj je jedna od temeljnih ideja bila pravo na slobodan život. John Grabowski navodi Lincolnove riječi: „Ovi mrtvi nisu trebali umrijeti uzalud“, rekao je Lincoln i dodao: „ovaj narod, pod Bogom, imat će ponovno rađanje slobode, i ta vladavina naroda, od naroda, za narod, neće iščeznuti sa zemlje.“⁶² Ono zbog čega je Gettysburška adresa i danas popularna jesu brojne kvalitete: npr. melodijski završetci skladbi koji asociraju na Bibliju, dobro poznatu Lincolnu. Također se ističe Lincolnov vokabular koji nije bio kompliciran, ponavljanje kao pjesnička figura, sažetost misli te uzvišenost i velikodušnost.⁶³

U međuvremenu, general Grant je nastavio pobjeđivati na zapadnim i južnim prostorima države. Lincoln tako zaključuje kako se rat bliži kraju jer Konfederacija biva poražena u Georgiji i Virginiji potkraj 1864. godine. Lincoln je nanovo pobijedio na izborima za predsjednika te početkom 1865. godine pozdravlja prihvaćanje 13. amandmana u Ustav Sjedinjenih Država od strane Kongresa. Amandman je zabranjivao robovlasništvo na prostoru čitave države. Američki građanski rat okončan je 9. travnja 1865. Trajao je 4 godine, a umrlo je šesto tisuća ljudi. Rat je završio očuvanjem Unije te ukinućem robovlasništva.⁶⁴

Lincolnov protivnik, Jefferson Davis, koji je bio predsjednik Konfederacije kroz čitav period rata⁶⁵, diplomirao je na West Pointu te se borio u Meksičkom ratu. S druge strane, Lincolnovo vojno znanje nije bilo toliko bogato, a toga je i sam bio svjestan. Stoga su za Lincolna vojne strategije često bile nerazumljive te mu je trebalo dosta vremena kako bi shvatio. Od Lincolnovog tajnika Johna Haya saznaje se kako je često morao čitati knjige posvećene vojnom planiranju. U konačnici, zbog brojnih pročitanih knjiga te razgovora s vojnicima i generalima, Lincolnovo vojno znanje itekako je napredovalo. Unatoč položaju vrhovnog zapovjednika,

⁶¹ „Gettysburg Address“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 18. V. 2023., <https://www.britannica.com/event/Gettysburg-Address>

⁶² John F. Grabowski, *Abraham Lincoln: Civil War President (Famous Figures of the Civil War Era)* (Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2001), 61.

⁶³ E. Gienapp, *Abraham Lincoln and Civil War America*, 149.

⁶⁴ Silverberg, *Abraham Lincoln*, 22-23.

⁶⁵ „Jefferson Davis“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 22. VII. 2023., <https://www.britannica.com/biography/Jefferson-Davis>

Lincolnova temeljna zadaća bila je ipak strukturiranje te određivanje politike dok se vojna strategija ponajviše prepuštala generalima.⁶⁶

Prema Jürgen Osterhammelu, također jedan od bitnih uzroka Američkog građanskog rata jesu dva suprotna poimanja Ustava Sjedinjenih Država, od strane Sjevera i od strane Juga. Takve tenzije u prošlim desetljećima bile su ublažene dvostranačjem, no pedesetih godina 19. stoljeća dolazi do sve veće polarizacije regija, tj. Sjevera i Juga. Na temelju toga, Demokratska je stranka stala na stranu Juga - Konfederacije, dok je Republikanska stranka stala na stranu Sjevera - Unije. Za Osterhammela je rat bio zapravo oblik postrevolucije, produžetak prvotne borbe kada se htio stvoriti pravni poredak. Građanski je rat dakle bila borba za razne socijalne modele unutar Ustava pošto je ustav već ranije stvoren.⁶⁷

⁶⁶ James M. McPherson, *Tried by War: Abraham Lincoln as Commander in Chief* (New York: Penguin Press, 2008.)

⁶⁷ Osterhammel, *The Transformation of the World*, 555.

7. EMANCIPACIJA ROBOVA

Na jugu Sjedinjenih Američkih Država u godini se proizvodilo na 1000 tona pamuka, a 1860. godine taj se broj povećao čak na 1 000 000. Proporcionalno tome, sama brojka robova je porasla s 500 000 na 4 milijuna robova, a postojala je dobro organizirana mreža koja je održavala takav sistem. Uključivao je prilagođene zakone, sudove i oružane snage koje su ga štatile. Međutim, da bi se srušio tako dobro organizirani sistem, morala se javiti totalna pobuna robova, tj. opći rat. Problem toga bila je nemogućnost kontrole takvog sukoba, lako bi došlo do širenja pobune na kapitalistički sjever Sjedinjenih Američkih Država.⁶⁸ Treba imati na umu da je 1859. godine John Brown, borbeni aktivist (abolicionist), napao federalno skladište oružja u Harpers Ferryju u Virginiji (današnja Zapadna Virginia). John Brown je smatrao da će takav čin izazvati opću pobunu robova. Točnije, nadao se kako će oslobođeni robovi biti priklonjeni njegovoj družini, tvoreći tako tzv. „emancipacijsku vojsku“.⁶⁹ Dakle, invazija Brownove družine na Virginiju za cilj je imala osloboditi robove, a potom ih naoružati.⁷⁰ Upravo zbog toga, Lincoln je preduhitrio Brownove planove te daje osloboditi robove. Iste te godine savezna je vlast dala objesiti Browna koji je kako navodi Zinn: „nasiljem malih razmjera pokušao učiniti ono što će Lincoln učiniti nasiljem velikih razmjera nekoliko godina poslije – okončati robovlasništvo“.⁷¹ Dakle, ono što su savezne vlasti htjele, kao i Abraham Lincoln, jest spriječiti pobunu robova jer ista ta pobuna mogla je izmaknuti kontroli što bi upropastilo planove da se okonča robovlasništvo pod kontrolom „bijele elite“.

Lincoln je zapravo kombinirao interese bogate elite te interese crnaca u specifičnom povijesnom periodu dok su se ti isti interesi ispreplitali. Iako je Lincoln srdačno govorio kontra ropstva kada je u pitanju moralna dimenzija, u političkoj dimenziji bio je pak vrlo oprezan jer Kongres prema Ustavu, točnije 10. amandmanu, ne može zabraniti ropstvo u savezним državama. Smatrao je instituciju robovlasništva nepravednom, a izvor te nepravde je loša politika iz koje proizlazi. Međutim, plasiranje takvih stavova u javnosti, prema njegovom mišljenju, samo bi pogoršalo stanje negoli ublažilo. Iako je Lincoln bio protiv robovlasništva, crnu rasu nije smatrao apsolutno ravnopravnom - zagovarao je da se robove oslobodi te vrati u

⁶⁸ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*, 195.

⁶⁹ „John Brown“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 5. V. 2023., <https://www.britannica.com/biography/John-Brown-American-abolitionist>

⁷⁰ Alen Nevins i Henri Stil Komadžer, *Istorija Sjedinjenih Američkih Država* (Subotica: Izdanje Minerva, 1953), 160.

⁷¹ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*, 195.

Afriku odakle su prijašnje dovedeni. Uzroci sukoba oko ropstva nisu bili moralne prirode. Sjever nije bio spreman podnijeti žrtvu u ratu zbog robova te se predstaviti kao spasitelj robova, sve se naime vrtjelo oko ekonomskog interesa. Sjever je htio proširiti svoju ekonomiju putem slobodne zemlje, slobodne radne snage, slobodnog tržišta te banke SAD-a. Dakle, ne smije se govoriti o sukobu između stanovništva nego isključivo sukobu elite jer bijelci Sjevera nisu imali povlašten položaj u ekonomiji, a većinu stanovništva Juga činili su sitni poljoprivrednici. Stoga su sami robovi vjerovali kako se Lincoln, uz republikance, zalaže za poboljšanje svog rasipnog načina života.⁷² Eric Hobsbawm tako navodi da su Sjedinjene Države u periodu 1858. do 1875. bile država gdje su se pojedinci najbrže bogatili, a smjelost štampe i korumpiranost političara nigdje na svijetu nije bila toliko izražena.⁷³

Na predsjedničkim izborima održanim 6. studenog 1860. godine, pobjedu je odnio Lincoln kao republikanski kandidat. Poražen je južnjački Demokrat John C. Breckinridge kao i Douglas te kandidat Ustavne unije John Bell.⁷⁴ Ožujak 1861. godine bio je dan Lincolnove inauguracije na kojoj je iskazao odlučnost u prihvaćanju novog amandmana. Prema predloženoj amandmanu, federalna vlada ne bi imala ovlasti miješati se u pitanja robovlasništva u saveznm državama. Međutim, za Lincolna je to bilo samo testiranje demokracije. Točnije, može li većina pobijediti manjinu u vladi ako ta manjina ne želi prihvatiti odluku većine, to jest spriječiti odcjepljenje država.⁷⁵ Ipak, Južna se Karolina prva odcijepila od Unije, a s ciljem zadržavanja ostalih država Juga unutar Unije, Kongres je nastojao prihvatiti Crittendenov kompromis.^{76 77} Prema tom kompromisu, robovlasništvo bi bilo dopušteno u robovlasničkim državama u kojima je ono već postojalo, a teritorij bi bio podijeljen između robova i slobodnih ljudi. Međutim, prihvaćanje zakona nije prošlo pa se još 6 država odcijepilo od Unije - osnovana je Konfederacija koja 1861. (travanj) napada Fort Sumter na području Južne Karoline čime započinje već spomenuti građanski rat.⁷⁸ Poteze u vezi ropstva Lincoln je povlačio tek nakon što su kritičari abolicionizma zaprijetili rušenjem Lincolnove koalicije te kada je rat postao sve žešći. Srpanj 1862. godine, Kongres prihvaća Zakon o zaplijeni (Confiscation Act) pri čemu je omogućena sloboda svim robovima čiji vlasnici nisu ratovali za Uniju. No, unionistički generali taj zakon

⁷² Zinn, *Narodna povijest SAD-a*, 212-214.

⁷³ Hobsbawm, *Doba kapitala*, 112.

⁷⁴ „United States presidential election of 1860“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 28. III. 2023., <https://www.britannica.com/event/United-States-presidential-election-of-1860>

⁷⁵ Fredrickson, *Big Enough to Be Inconsistent*, 87.

⁷⁶ Welsbacher, *Abraham Lincoln*, 19.

⁷⁷ Crittendenov kompromis ime je dobio po američkom državniku Johnu J. Crittendenu koji je nastojao riješiti razmirice oko robovlasništva, a taj kompromis prijedlog je njegova rješenja. „John J. Crittenden“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 13. VII. 2023., <https://www.britannica.com/biography/John-J-Crittenden>

⁷⁸ Welsbacher, *Abraham Lincoln*, 19.

nisu primjenjivali, a sam Lincoln zanemario je takvu praksu generala. U prepisci s Horaceom Greelyjem koji je bio urednik časopisa *Tribune* (New York), Lincoln je napisao kako je njegov glavni cilj sačuvati Uniju, a ne sačuvati ili uništiti robovlasništvo. Štoviše, bio je spreman uopće ne osloboditi robove ukoliko bi to pridonijelo opstanku Unije. Dakle, njegovi postupci oko pitanja robovlasništva bili su usklađeni s politikom koja će održati Uniju na životu.⁷⁹

Nadalje, Lincolnova objava neslužbenog Proglasa o emancipaciji u rujnu 1862. godine, bila je zapravo ratni manevar kojim se zaprijetilo južnjacima da ukoliko ne prekinu borbe u roku od 4 mjeseca, doći će do emancipacije. Pritom je Sjever dao svoju riječ da će robovlasništvo ostati na snazi za južnjačke države koje promijene stranu u ratu. Prvi siječanj 1863. bio je dan kada su svi oni koji su imali status roba, bez obzira na saveznu državu, dobili pravo na slobodu. Dakle, svi robovi morali su postati slobodni ljudi, pa čak i u državama Konfederacije.⁸⁰ Također je nužno reći kako je Lincolnova emancipacija prvenstveno donesena zbog konskripcije crnaca u vojsku Unije što je bilo od velikog značaja jer se regrutiranje bijelog stanovništva smanjilo. Za Uniju se borilo 179 000 crnaca pri završetku rata, većina jesu nekadašnji robovi. Lincoln je često govorio kako Unija ne bi uspjela dobiti rat bez crnačkih trupa. Njihovi uspjesi u borbama podigli su sjevernjački duh, motivirali su robove Konfederacije da pobjegnu što je u konačnici pomoglo skršiti otpor Juga tijekom zadnjih dana rata.⁸¹

Iako je domet bio ograničen, Proglas je dodatno ohrabrio pobornike abolicionizma. Prikupilo se 400 000 potpisa do ljeta 1864. godine. Vlastima, tj. Kongresu dostavljeni su potpisi (takav događaj nikada prije nije zabilježen) kojima se zahtijevalo ukidanje robovlasništva. Valja naglasiti da je od strane Senata prihvaćen 13. amandman (travanj 1864.) na temelju kojega se ukida robovlasništvo. Amandman, u prvome mjesecu sljedeće godine biva prihvaćen i od Kongresa. Lincoln je smatrao kako će određeni postupci oko oslobođenja robova biti od izuzetne važnosti jer bi se tako pribavili saveznici iz Europe koji bi pomogli Uniji u ratu.⁸² Proglas je uistinu pridobio simpatije Britanaca koji su prethodno htjeli uključiti se u rat na stranu Konfederacije, ali je proglas nagnao britansku javnost da promijeni mišljenje.⁸³ Proglas ustvari nije oslobodio ni jednog roba. Južnjački robovi nisu mogli biti odjednom oslobođeni već tek nakon što su ti teritoriji bili vraćeni Uniji, robovi su postali slobodni. Osjećaji ljudi u

⁷⁹ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*, 214-216.

⁸⁰ Petra Marinčić, *Američki građanski rat - krvava borba za slobodu* (Osijek: Essehst 3, br. 3:2011), 43-48.
<https://hrcak.srce.hr/184601>

⁸¹ William K. Klingaman, *Abraham Lincoln and the road to emancipation, 1861-1865* (London: Penguin Group, 2001), 288.

⁸² Marinčić, *Američki građanski rat*, 43-48.

⁸³ Osterhammel, *The Transformation of the World*, 847.

vezi Proglasa bili su pomiješani. Brojni ljudi Unije bili su zadovoljni oslobađanjem robova dok su se ostali osjećali uzrujano. Uzrujani su pojedinci htjeli sačuvati Uniju, ali im je smetalo izjednačavanje prava bijelaca i crnaca te su bili strogo protiv crnaca koji su ulazili u redove unionističke vojske jer su se pribojavali crnaca s oružjem u rukama. S druge strane bilo je i onih koji nisu marili o pitanju robovlasništva i pravima crnaca, htjeli su kraj rata te da se vojnici vrate svojim kućama.⁸⁴

U konačnici, Hobsbawm traži odgovor na pitanje - zašto je došlo do građanskog rata i jesu li Sjedinjene Države bile robovlasnička država? On smatra kako su crnci bili uvijek u manjini pa čak i na Jugu, stoga se ne može govoriti o robovlasničkoj državi. Do rata je također došlo zbog ukidanja trgovine afričkim robljem, a i zbog moralnih razloga te ekonomske neučinkovitosti. Europsko je kmetstvo usporedio s robovlasništvom u SAD-u.⁸⁵

8. LINCOLNOVA SMRT

⁸⁴ Grabowski, *Abraham Lincoln*, 57.

⁸⁵ Hobsbawm, *Doba kapitala*, 115.

U govoru 11. travnja 1865. godine, Lincoln je javno podržao prijedlog da se crncima zagwarantira pravo glasa. Smatrao je ako ne svi, da barem školovani ili crnci - vojnici Unije moraju istoga maha dobiti pravo glasa. Predsjednikov govor također je slušao i dvadesetšestogodišnji glumac iz savezne države Maryland, John Wilkes Booth. Bio je rasistički nastrojen te je smatrao kako su SAD stvorene za bijelo stanovništvo, ne crno. Dodatno je postao zgrožen Lincolnovim govorom o pravu glasa za oslobođene robove. Dok je slušao govor, prijatelju je došapnuo kako to znači „crnačko državljanstvo“ (u ponižavajućem, rasističkom smislu), zavjetujući se da je to zadnji govor koji će Lincoln održati.⁸⁶ Prema Boothovu poimanju, rat još nije završio. Na bojištu se i dalje nalazilo 175 000 pripadnika konfederacijske vojske. Približno 85 000 kojima je zapovijedao Joe Johnston na prostoru Sjeverne Karoline te 55 000 na prostoru poznatom kao Trans-Mississippi gdje je zapovjednik bio general Kirby Smith. Dodatnih 35 000 vojnika bilo je još „razbacano“ na brojnim područjima širom Juga. Booth i kolege, vjerovali su kako je to bila poprilična brojka vojnika, dovoljna za pružanje otpora generalima Unije - Shermanu i Grantu. Dakle, vjerovali su kako i dalje postoji nada da Konfederacija opstane.⁸⁷

Uvečer, 14. travnja 1865., Fordovo je kazalište (Washington) bilo mjesto prikazivanja popularne komične predstave naziva „Naš američki rođak“ („Our American Cousin“). Predstavu su također nazočili Lincoln, njegova žena te Lincolnova dva gosta.⁸⁸ Lincoln i njegova žena sjedili su na mjestima predsjedničke lože kao i gosti bojničar Henry Rathbone te zaručnica Clara Harris. U jednom je času predsjednikov tjelohranitelj izašao iz lože te stražario vani pored vrata. Oko 22 sata, u vrijeme 3. čina, Booth je neopaženo ušao unutar lože.⁸⁹ Dakle, postavlja se pitanje - kako je John Wilkes Booth mogao neopaženo ući u predsjedničku ložu pored tjelohranitelja? Ne postoje zabilježeni detalji, no kako je već rečeno, Booth je bio cijenjen glumac stoga se može pretpostaviti da je u komunikaciji s tjelohraniteljem dobio dopuštenje za ulazak u predsjedničku ložu.

Poslije ulaska Bootha unutar predsjedničke lože, Lincoln biva upucan u potiljak. Atentator se zatim na trenutak suočio s Rathboneom, ali je ubrzo preskočio ogradu lože i skočio na pozornicu urlajući, iako nije sigurno potvrđeno, „Sic semper tyrannis!“ („Uvijek je tako s tiranima!“) što je krilatica savezne države Virginije.⁹⁰ Također je iste večeri na državnog tajnika Williama

⁸⁶ Slavicek, *Great American Presidents*, 81-82.

⁸⁷ Swain i Lamb, *Abraham Lincoln*, 171-172.

⁸⁸ Slavicek, *Great American Presidents*, 82.

⁸⁹ Grabowski, *Abraham Lincoln*, 69.

⁹⁰ „John Wilkes Booth“, *Encyclopedia Britannica*, pristup ostvaren 6. V. 2023., <https://www.britannica.com/biography/John-Wilkes-Booth>

Sewarda izvršen pokušaj atentata. Booth je imao pomoć kolega s kojima je sve isplanirao. Žrtve njihovog plana trebale su biti Lincoln, Seward te potpredsjednik Andrew Johnson.⁹¹ Lincoln je brzo prebačen u hotel s druge strane ulice te se čak 6 doktora borilo za njegov život, ali bezuspješno. Umire sljedeći dan oko 19 sati u dobi od 56 godina. Booth u konačnici biva usmrćen od strane policije u jednoj staji na području Virginije nedugo nakon atentata. Ostali kolege Bootha, povezani s atentatom, bili su osuđeni zbog Lincolnova ubojstva. Neki su osuđeni na doživotnu robiju, dok su ostali smaknuti.⁹²

To je bio prvi put da je ubijen američki predsjednik. Sam atentat na Lincolna uslijedio je pod okriljem užasnog rata s brojnim žrtvama, a ubojstvo predsjednika dodatno je pogodilo i zaplašilo javnost. Lincolnu je organiziran do tada nezapamćen oproštaj. Nakon ceremonije u Bijeloj kući, Lincolnovo je truplo u golemoj koloni prevezeno u zgradu Kapitola. Tamo je stajalo 2 dana. Sanduk s tijelom potom je premješten na posebni pogreban vlak koji je vozio u Springfield. Priređene su razne ceremonije i procesije za mrtvog predsjednika, a nekoliko stotina tisuća ljudi razgledalo je njegovo truplo diljem države dok je prolazilo rutom od oko 2 700 kilometara. U konačnici, tek nakon što je prošlo oko dva tjedna od prvobitne ceremonije iz Bijele kuće,⁹³ Lincolnovo tijelo biva pokopano na Oak Ridgeu (springfieldsko groblje).⁹⁴

9. ZAKLJUČAK

⁹¹ Grabowski, *Abraham Lincoln*, 70.

⁹² Welsbacher, *Abraham Lincoln*, 29.

⁹³ Slavicek, *Great American Presidents*, 82-83.

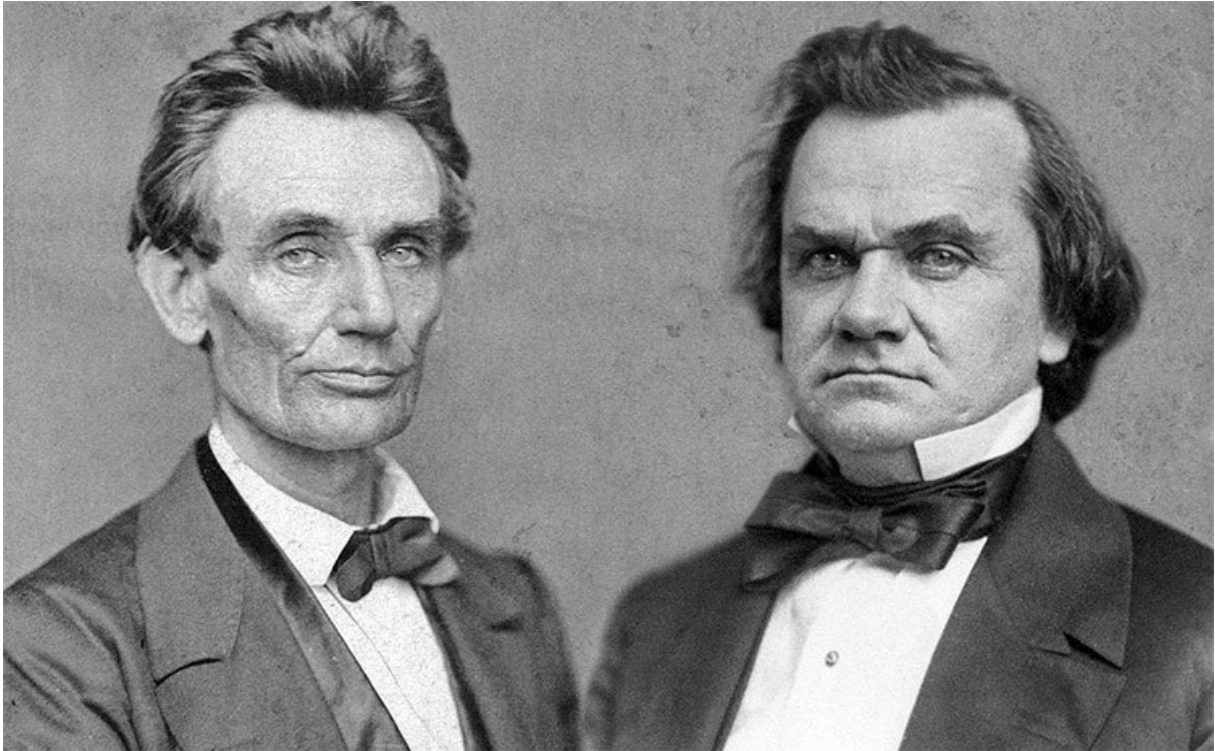
⁹⁴ Isto, str. 85.

Uzevši sve u obzir, iz obrađene teme izvodi se zaključak da je život Abrahama Lincolna bio poprilično kompleksan, ali zanimljiv - razvio se iz tipičnog američkog dječaka s ruralnog područja iz siromašne obitelji do američkog predsjednika. Kako je napisano u uvodu, ovaj završni rad napisan je takvom formom da u najkraćim crtama obrazloži glavne probleme vezane uz Abraham Lincolna, odnosno, da se odgovori na temeljna istraživačka pitanja koja su postavljena u uvodu. Dakle, najsažetije što se može reći jest to da je Lincoln prolazio uistinu teško odrastanje, odrađivao je teške fizičke poslove, a sve to rezultiralo je manjkom adekvatnog obrazovanja. Štoviše, svi ti faktori Lincolna su još više ponukali da ostvari svoj životni cilj - da postane intelektualac te osoba koja će unijeti promjene u sve sfere života američkog podneblja. Iako je to bilo vrijeme burnih sukoba u politici te posebno krvavog građanskog rata, Lincoln je uspješno kalkulirao svoju politiku i pazio na svoje poteze. Upravo zbog toga, nekada je bilo teško razlučiti što Lincoln doista istinski misli, a što čini samo zbog politike. Ipak, može se sa sigurnošću zaključiti, posebice iz Lincolnovih pisama, da nije bio veliki zagovornik ukidanja robovlasništva zbog moralne dimenzije već su u pitanju bila prvenstveno politička spletkarenja. Njegov primaran cilj bio je prije svega očuvati Uniju te okončati krvavi građanski rat. U konačnici, Abraham Lincoln vrlo je važna individua u oblikovanju ne samo američke već i cjelokupne ljudske povijesti. Ponajviše će ostati upamćen po tome što je donio proglas o ukidanju robovlasništva u SAD-u uz ambicije o stvaranju općeg jedinstva, jednakosti, a prije svega demokratske države. Upravo zbog toga Abraham Lincoln i dalje slovi za jednog od najpoznatijih i najvoljenijih američkih predsjednika. Međutim, prilikom analize Lincolnovog javnog djelovanja svakako treba imati na umu i njegove političke ambicije te šire društvene okolnosti koje su uvjetovale njegove poteze. Shodno tome, svakako je potrebno uvažiti i kritičke analize Lincolnovog života poput onih koje potpisuju povjesničari poput Howarda Zinna.

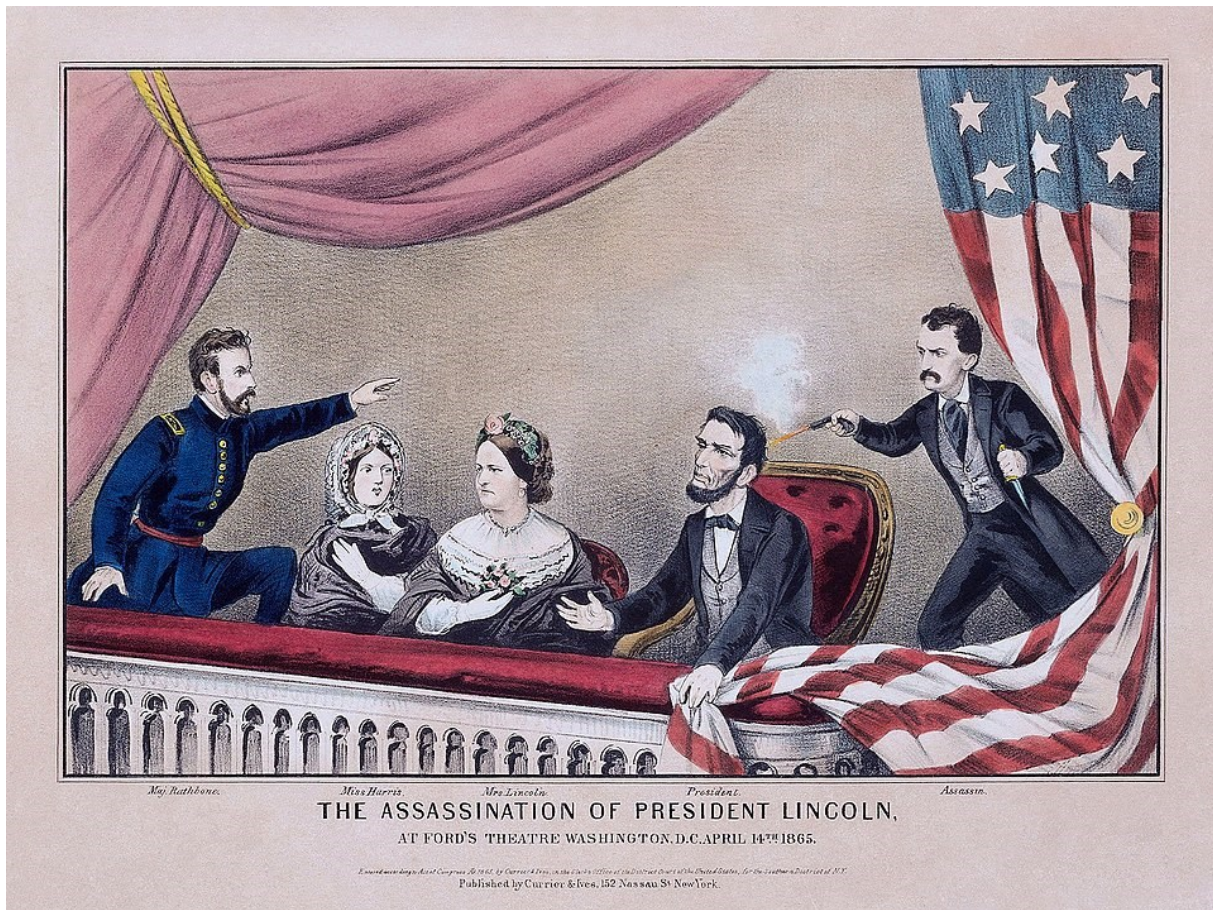
10. GRAFIČKI PRILOZI

Prilog 1. Održavanje Lincolнове inauguracije u Washingtonu 1861. godine. Izvor: „Abraham Lincoln“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 15. V. 2023., <https://www.britannica.com/biography/Abraham-Lincoln>

Prilog 2. Abraham Lincoln i Stephen Douglas. Izvor: Richard Cavendish, History today, pristup ostvaren 15. V. 2023., <https://www.historytoday.com/archive/last-lincoln-v-douglas-debate>

Prilog 3. Slikoviti prikaz Lincolnova ubojstva 1865. godine. Izvor: Gary Porter, Constituting America, pristup ostvaren 15. V. 2023., <https://constitutingamerica.org/april-15-1865-president-abraham-lincoln-assassinated-changes-postwar-politics-guest-essayist-gary-porter/>

11. LITERATURA

Monografije:

1. Cincotta, Howard, ur., *Američka povijest: kratki prikaz*. Beč: Informativna agencija SAD, 1998.
2. Silverberg, Bea. *Abraham Lincoln: From Log Cabin to the White House*. Tucson (Arizona): Learning Page, 2003.
3. Chipley Slavicek, Louise. *Great American Presidents: Abraham Lincoln*. Philadelphia: Chelsea House Publications, 2004.
4. E. Gienapp, William. *Abraham Lincoln and Civil War America: A Biography*. SAD: Oxford University Press, 2002.
5. F. Grabowski, John. *Abraham Lincoln: Civil War President (Famous Figures of the Civil War Era)*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2001.
6. Goldstein, Ivo, ur., *Povijest, 14. knjiga, Industrijalizacija i nacionalne revolucije (1848.-1871.)*. Zagreb: Jutarnji list, 2008.
7. Hobsbawm, Eric. *Doba kapitala (1848. - 1875.)*. Zagreb: Školska knjiga, 1989.
7. K. Klingaman, William. *Abraham Lincoln and the road to emancipation, 1861-1865*. London: Penguin Group, 2001.
8. Lamb, Brian; Swain, Susan. *Abraham Lincoln: Great American Historians on Our Sixteenth President*. New York: Public Affairs, 2008.
9. M. Fredrickson, George. *Big Enough to Be Inconsistent, Abraham Lincoln Confronts Slavery and Race*. London: Harvard University Press, 2008.
10. M. McPherson, James. *Tried by War: Abraham Lincoln as Commander in Chief*. New York: Penguin Press, 2008.
11. M. Potter, David. *Impending Crisis, The: America Before the Civil War, 1848-1861*. New York: Harper Torchbooks, 1976.

12. Nevins, Alen; Stil Komadžer, Henri. *Istorija Sjedinjenih Američkih Država*. Subotica: Izdanje Minerva, 1953.

13. Osterhammel, Jürgen. *The Transformation of the World, A Global History of the Nineteenth Century*. Princeton: Princeton University Press, 2014.

14. Sellers, Charles; May, Henry; R. McMillen, Neil. *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*. Zagreb: Barbat, 1996.

15. Zinn, Howard. *Narodna povijest SAD-a*. Zagreb: biblioteka Ambrozija, 2012.

16. Welsbacher, Anne. *Abraham Lincoln (United States Presidents)*. Minnesota: Abdo Publishing Company, 2001.

Izvori s interneta:

1. „Abraham Lincoln“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 15. V. 2023., <https://www.britannica.com/biography/Abraham-Lincoln>

2. „Free-Soil Party“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 28. IV. 2023., <https://www.britannica.com/topic/Free-Soil-Party>

3. „Gettysburg Address“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 18. V. 2023., <https://www.britannica.com/event/Gettysburg-Address>

4. „Jefferson Davis“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 22. VII. 2023., <https://www.britannica.com/biography/Jefferson-Davis>

5. „John Brown“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 5. V. 2023., <https://www.britannica.com/biography/John-Brown-American-abolitionist>

6. „John J. Crittenden“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 13. VII. 2023., <https://www.britannica.com/biography/John-J-Crittenden>

7. „John Wilkes Booth“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 6. V. 2023., <https://www.britannica.com/biography/John-Wilkes-Booth>

8. „Lecompton Constitution“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 4. VII. 2023., <https://www.britannica.com/event/Lecompton-Constitution>

9. Marinčić, Petra. *Američki građanski rat - krvava borba za slobodu*. Osijek: Essehist br. 3, 2011. <https://hrcak.srce.hr/184601>
10. „United States presidential election of 1860“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 28. III. 2023., <https://www.britannica.com/event/United-States-presidential-election-of-1860>
11. „white snakeroot“, Encyclopedia Britannica, pristup ostvaren 20. VI. 2023., <https://www.britannica.com/plant/white-snakeroot>
12. Wikipedia (2023): Vocal school, https://en.wikipedia.org/wiki/Vocal_school (13. 7. 2023.)